

Investeer in cultuur voor iedereen

De Raad voor Cultuur stelt dat het rijksbudget voor cultuur, erfgoed, media en bibliotheken structureel moet worden verhoogd met 477 miljoen euro. Daarnaast is incidenteel een bedrag nodig van 83 miljoen euro. Dit concludeert de raad op basis van een analyse en een financiële doorrekening van zijn beleidsadviezen uit de afgelopen kabinetsperiode. Hij acht de genoemde investeringen noodzakelijk om tot een culturele sector te komen die voor iedereen in Nederland bereikbaar en relevant is en waarin elke werkende eerlijk wordt betaald. Een culturele sector die bovendien substantieel kan bijdragen aan het economisch en maatschappelijk herstel van Nederland uit de coronacrisis.

De waarde van cultuur

Cultuur is van onschatbare waarde voor de samenleving. De coronacrisis maakt dat duidelijker dan ooit. Nederlanders missen hun zangkoor, hun muziekles of *slam poetry night*, hun bezoek aan bibliotheken, exposities, shows en festivals, hun werk of vrijwilligerswerk in de culturele sector. Waar sport, horeca en cultuur wegvallen, verdwijnt het ‘samen’ uit de samenleving. Gelukkig sleept de cultuur die wél beschikbaar bleef de thuiszittende Nederlander de lockdown door: boeken, films en series *on demand*, online concerten en voorstellingen, kindertheaterworkshops, hiphoplessen, tentoonstellingen, festivals (vaak interactief), monumentendagen en veel meer. De kracht van cultuur om het leven zin, waarde, duiding en plezier te geven, werd het afgelopen jaar explicieter onderstreept dan sinds tijden. Nederland applaudisseerde voor de zorg, én voor cultuur.

Al vele onderzoeken hebben aangetoond dat cultuurparticipatie en -consumptie in positieve zin bijdragen aan de sociale cohesie, de mentale gezondheid, de creatieve ontwikkeling, de leefbaarheid van (binnen)steden en het vestigingsklimaat in land en regio. Cultuur vergroot de expressiemogelijkheden voor kinderen en jongeren en het vermogen naar de ander te luisteren en de eigen standpunten op waarde te wegen. Cultuur draagt in hoge mate bij aan de vorming van onze gedeelde identiteit en aan het beslechten van conflict.

In economisch opzicht is de waarde van cultuur veel groter dan vaak gedacht. De culturele en creatieve sector (inclusief media) draagt jaarlijks 25,5 miljard euro bij aan het bruto nationaal product (3,7 procent).ⁱ De totale sector is goed voor zo’n 320 duizend banen, 4,5 procent van de totale werkgelegenheid. Daarin zijn de omzet en werkgelegenheid in aanpalende sectoren als horeca, beveiliging, infrastructuur en techniek niet meegerekend.

Het Rijk geeft structureel circa 1 miljard euro per jaar uit aan cultuur om goede ontwikkelingen aan te jagen en belangrijk cultuurgood in stand te houden; dit is minder dan 0,3 procent van de rijksbegroting. Provincies en gemeenten investeren samen 2,3 miljard euro. Een snelle rekensom leert dat dit een minimale investering is in verhouding tot de meetbare en niet-meetbare opbrengst van cultuur voor de samenleving.^{ii,iii}

Waarom meer investeren in cultuur?

Cultuur kan de maatschappij op veel gebieden versterken. De raad constateert echter ook dat een substantieel deel van het potentieel van cultuur nog onbenut blijft. De afgelopen vier jaar constateerde de raad in diverse adviezen een aantal fundamentele knelpunten ten aanzien

van de financiering van cultuur, erfgoed, media en bibliotheken die het potentieel van cultuur in de weg staan.

Ten eerste wordt een te groot deel van de samenleving nog niet (of niet meer) bereikt met de overheidsinvesteringen in cultuur en media. Publieke middelen voor nieuwere cultuurvormen, zoals pop, urban culture, musical, e-culture, mode of creatieve technologie, zijn minimaal. Budgetten voor cultuur buiten de Randstad zijn beperkt. Steeds minder Nederlanders hebben een bibliotheek en/of goede amateurkunstvoorzieningen in hun nabije omgeving; dit aanbod vermagert snel. Lokale publieke omroepen zijn niet overal beschikbaar of zijn niet sterk genoeg. Te veel publiek en talent blijft zo verstoken van cultuur en media.

Ten tweede hebben werkenden in de culturele en creatieve sector (inclusief de amateursector) een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. Subsidiebudgetten zijn krap. Gesubsidieerde en ongesubsidieerde cultureel ondernemers opereren in een moeilijke markt. De meeste instellingen kunnen niet of moeilijk voldoen aan hedendaagse normen voor eerlijke betaling.

Ten derde vragen economische, maatschappelijke en technologische ontwikkelingen om aanpassingen en innovaties van cultuur en media die noodzakelijk zijn om bij de tijd te blijven, maar die uit de huidige middelen niet kunnen worden bekostigd. Denk aan vraagstukken rond digitalisering, nieuwe verdienmodellen of publieksbereik.

Met betrekking tot erfgoed ten slotte ontbreken de middelen om het culturele erfgoed van ons land in voldoende mate te beschermen. Hier wringt bijvoorbeeld de krapte van het Nationaal Aankoopfonds.

Waarom nú investeren?

Al voor de coronacrisis signaleerde de raad een sterke noodzaak om meer in cultuur te investeren. De coronacrisis versterkt de legitimatie hiervoor op ten minste vier gebieden:

De raad ziet cultuur als een van de sectoren die straks kunnen bijdragen aan het herstel van de maatschappij uit de crisis. De terugkeer van culturele bedrijvigheid zal een positieve impuls geven aan het op gang komen van het economisch verkeer in met name de binnensteden, denk aan kaartverkoop, horeca en toerisme, vervoer, hotels, winkelgebieden, et cetera. Daarbij draagt cultuur positief bij aan onderlinge verbinding, mentale gezondheid en veerkracht.

Daarnaast kunnen veel andere sectoren profiteren van de ontwerpende en creatieve kracht waar de culturele sector op drijft. De experimenten die de cultuursector bijvoorbeeld uitvoert om opnieuw ontmoetingen mogelijk te maken binnen de ‘anderhalve-metersamenleving’ gaan het hele land aan en kunnen straks worden geëxtrapoleerd naar andere sectoren. Ook elders kunnen culturele instellingen en kunstenaars worden uitgenodigd oplossingen (mee) te ontwerpen, om Nederland beter weerbaar te maken tegen pandemieën van deze omvang.

Op de derde plaats heeft de coronacrisis de behoefte aan digitale consumptie en distributie van cultuur versneld. Dit is op zich een positieve ontwikkeling, omdat cultuur op deze manier een veel grotere en bredere doelgroep kan bereiken. Veel culturele organisaties ontbreekt het

echter aan financiële middelen om deze kans te verzilveren; bij digitalisering en andere technologische ontwikkelingen gaan de kosten immers per definitie voor de baat uit.

Ten slotte zien we dat juist de meest kwetsbare spelers in de sector – zij die het minst profijt hebben van overheidsinvesteringen – de hoogste tol betalen voor de coronacrisis. Van alle sectoren leed de culturele sector met 62 procent relatief de grootste omzetsderving, met groot verlies van werkgelegenheid en kennis tot gevolg.^{iv} Dit verlies treft vooral de vele niet (of nauwelijks) gesubsidieerde organisaties en werkenden in de sector. Denk aan amateurkunstorganisaties, de popsector, de vele kleine én grote cultureel ondernemers die niet (structureel) worden gesubsidieerd en de talloze zzp'ers.

De sector heeft een grote potentie, maar is te zeer verzwakt. Om te innoveren en sterker uit de crisis te komen, zijn daarom structurele extra investeringen nodig voor een duurzame versterking van cultuur.

Investeringsagenda

De raad heeft de afgelopen jaren in enkele grotere adviezen gewezen op bovengenoemde structurele knelpunten omtrent de financiering van cultuur. Ze zijn veelal door minister Van Engelshoven van OCW in haar beleidsreacties en uitgangspuntenbrief herkend en erkend. Echter, het huidige structurele budget is ontoereikend om deze knelpunten aan te pakken, en de coronacrisis heeft de problematiek verergerd. De raad verbindt daarom een urgente investeringsoproep aan zijn adviezen.

De raad heeft becijferd dat om tot een inclusieve en eerlijk betalende sector te komen, die wendbaar en weerbaar genoeg is om haar rol in de huidige maatschappij te spelen, de volgende structurele investeringen nodig zijn: 285 miljoen euro voor cultuur, 27 miljoen euro voor erfgoed, 70 miljoen euro voor media en 95 miljoen euro voor bibliotheken. Daarnaast is voor cultuur en erfgoed respectievelijk 30 miljoen en 53 miljoen euro incidenteel nodig.

Noodzakelijke investeringen:

	<i>incidenteel</i>	<i>structureel</i>
Cultuur	30	285
<i>1 Arbeidsmarktverbeteringen en bevordering wend- en weerbaarheid van de sector:</i>		
<i>1) Eerlijke betalingen in de gehele cultuur- en erfgoedsector</i>		100
<i>2) Impuls voor duurzame transities, zoals op het vlak van digitalisering</i>	15	
<i>3) Uitbreiding revolverend productiefonds voor niet-gesubsidieerde producenten</i>	15	
<i>2 Verbreding en betere spreiding van landelijk gesubsidieerde cultuur:</i>		
<i>1) Stimuleren van een veel breder palet aan cultuur voor een groter bereik</i>		80
<i>2) Landelijk gesubsidieerde cultuur goed gespreid over alle regio's van Nederland</i>		80
<i>3) Voor elke Nederlander een basisniveau aan amateurkunstvoorzieningen</i>		25
Erfgoed	53	27
<i>3 Versterking Nationaal Aankoopfonds ter behoud van nationaal erfgoed</i>	50	25
<i>4 Herkomstonderzoek naar naziroofkunst en koloniale roofkunst</i>	3	2
Media		70
<i>5 Basisfinanciering voor lokale publieke omroepen</i>		20
<i>6 Investeren in digitalisering bij de Nederlandse Publieke Omroep (NPO)</i>		50
Bibliotheken		95
<i>7 Voor elke Nederlander een bibliotheekvoorziening in de buurt</i>		95
Totaal	83	477

Bedragen weergegeven in miljoenen euro's per jaar

Toelichting

1. De culturele sector kampt met financiële krapte waardoor de arbeidsmarkt niet goed functioneert en de sector de grote transitieopdrachten waar zij voor staat niet op grote schaal kan uitvoeren.

1.1. De zwakke arbeidsmarktpositie van werkenden in de culturele en creatieve sector (voor een groot deel zzp'ers) is inmiddels algemeen bekend. Eerlijke betaling staat onder druk in de hele sector, gesubsidieerd en niet-gesubsidieerd, bij kleinere initiatieven én bij grotere cultureel ondernemers. De sector kan moeilijk voldoen aan hedendaagse normen rond verantwoord ondernemer-, werk- en opdrachtgeverschap. De raad adviseerde in samenwerking met de SER in het advies 'Passie gewaardeerd' (2017) over de versterking van de arbeidsmarkt in de culturele en creatieve sector. Hij becijfert dat een financiële impuls nodig is van 100 miljoen euro om de sector te helpen bij de noodzakelijke transformatie, waarbij de Fair Practice Code als leidraad geldt.

1.2. De coronacrisis stelt de sector voor een aantal grote transitieopdrachten. De sector moet (en is) massaal op zoek naar nieuwe werkwijzen en aanbiedingsvormen, alternatieve manieren om ruimtes te gebruiken en publiek te ontvangen, en nieuwe verdienmodellen. Op kleine schaal is de sector hier zelf al mee aan de slag gegaan, maar de initiatieven zijn versnipperd en moeilijk te bekostigen vanuit sector zelf; vooral niet-gesubsidieerde instellingen en makers verkeren als gevolg van de coronacrisis in financiële nood. Voor duurzaam herstel en structurele verbetering is het noodzakelijk het experiment op te schalen en deelbaar te maken. Hiervoor zijn middelen nodig, zoals door de raad bepleit in het recente advies 'Onderweg naar Overmorgen' (2020) en twee voorafgaande briefadviezen over de (tijdelijke en blijvende) invloed van de coronacrisis op cultuur. Op advies van de raad stelde minister Van Engelshoven van OCW al eenmalig 5 miljoen euro beschikbaar voor een aantal fieldlabs op het gebied van productdifferentiatie, ruimtegebruik en digitalisering. De raad adviseert nog eens eenmalig 15 miljoen euro uit te trekken voor de versterking van het kenniscentrum voor digitalisering en voor het continueren en/of uitbreiden van de fieldlabs, zoals met een fieldlab voor het onderzoeken en toetsen van nieuwe verdienmodellen.

1.3. Het afgelopen jaar heeft minister Van Engelshoven van OCW op advies van de raad een revolverend fonds ingericht voor (niet-gesubsidieerde) producenten in de podiumkunsten ter waarde van 5 miljoen euro, in de periode 2021 – 2024 jaarlijks aan te vullen met 2 miljoen euro. De raad is verheugd over de inrichting van dit fonds, dat is belegd bij Cultuur+Ondernemen. Hij vindt de middelen inmiddels echter te beperkt gezien de grote druk op niet-gesubsidieerde producenten als gevolg van de coronacrisis. De raad pleit voor een incidentele verhoging van dit budget met ten minste 15 miljoen euro.

2. Het cultuurbeleid van Nederland zou toegankelijk moeten zijn voor Nederlanders van elke achtergrond, overal in het land. Daarvoor is het nodig de Culturele basisinfrastructuur (BIS) uit te breiden.^v De huidige omvang van de BIS bedraagt 413 miljoen euro, waarvan 20 miljoen euro uit incidentele middelen die minister Van Engelshoven van OCW heeft vrijgemaakt, zoals voor het subsidiëren van de zogeheten 'B-lijst' van het Fonds Podiumkunsten en het financieren van Scapino Ballet en Eurosonic Noorderslag.^{vi} Adviezen 2.1 en 2.2. maken het mogelijk deze investeringen structureel onderdeel van de BIS te maken.

2.1. Nog altijd ontvangen vooral traditionele, klassieke cultuurvormen landelijke subsidie (en daarmee stimulans en waardering), terwijl nieuwere of populaire cultuurvormen veel minder op overheidsinvesteringen kunnen rekenen en in de praktijk ook lagere subsidies ontvangen. Denk aan bijvoorbeeld pop, urban culture, musical, e-culture, mode of creatieve technologie. De verhouding in het meerjarig gesubsidieerde aanbod bedraagt naar schatting zelfs 80-20 procent. Deze historische scheefgroei is niet te verklaren vanuit de professionaliteit van de makers en werkenden in nieuwere of populaire cultuurvormen, noch vanuit de enorme publieke belangstelling voor hun werk. Voor een integraal cultuurbeleid is het nodig zowel het bestaande te koesteren – de cultuur die al decennia- en soms eeuwenlang haar waarde bewijst – als het nieuwe te omarmen, om ook deze vormen de kans te geven zich verder te ontwikkelen en substantieel deel te gaan uitmaken van het Nederlandse cultuurgoed. Op die manier zullen veel meer Nederlanders worden bereikt met cultuur. De raad bepleit een structurele vergroting van het totale BIS-budget met 80 miljoen euro^{vii} om het hele spectrum aan Nederlandse cultuur te includeren in het rijksbeleid.

2.2. Een soortgelijke scheefgroei geldt voor makers en publiek binnen en buiten de Randstad. Ofschoon overal in het land kwalitatieve cultuur wordt gemaakt, genieten nog altijd hoofzakelijk in de Randstad gevestigde culturele organisaties en makers – en hun publiek – ondersteuning vanuit het Rijk. Terwijl de helft van de Nederlanders buiten de vier Randstadprovincies woont, gaat op dit moment naar schatting slechts 30 procent van het BIS-budget hiernaartoe. Om deze verhouding recht te trekken zonder het culturele klimaat in de Randstad te verarmen, adviseert de raad het BIS-budget te vergroten met 80 miljoen euro.^{viii} Deze middelen zijn bedoeld voor producerende instellingen, maar ook voor presenterende instellingen als festivals, zalen en presentatie-instellingen en voor organisaties die zich bezighouden met talentontwikkeling. Voor een optimale besteding is het noodzakelijk dat Rijk, provincies en gemeenten gezamenlijk bekijken welke cultuur per stedelijke cultuurregio kan worden versterkt en dat zij zich daar gezamenlijk voor inzetten, zoals de raad betoogde in ‘Cultuur voor stad, land en regio’ (2017).

2.3. Veel Nederlanders – kinderen en volwassenen – zijn lid van een koor, orkest, fanfare of (muziek)theatervereniging, volgen schilder-, schrijf-, dans- of hiphoplessen, verdiepen zich in architectuur, kunsthistorie of volkscultuur. Naar schatting 6,4 miljoen mensen van zes jaar of ouder beoefenen in hun vrije tijd een kunstzinnige of creatieve activiteit; 23 procent (circa 1,5 miljoen Nederlanders) doet dat in verenigingsverband.^{ix} De amateurkunstsector biedt een grote werkgelegenheid voor cultuurprofessionals en dient als springplank voor jong talent en nieuwe culturele genres. De amateurkunstsector, inclusief buitenschoolse cultuureducatie, staat er echter zwak voor. Steeds minder Nederlanders hebben in hun nabije omgeving toegang tot aantrekkelijke, betaalbare amateurkunstvoorzieningen, en veel bestaande organisaties en werkenden in deze sector redden het financieel niet. Het aantal verenigingen liep de afgelopen jaren sterk terug en de coronacrisis heeft deze tendens versneld. Al in zijn advies ‘Meedoen is de kunst’ (2014) sprak de raad zijn zorgen uit over het afnemende aantal voorzieningen en het gebrek aan landelijke coördinatie hierover. In zijn verkenning ‘Cultuur voor stad, land en regio’ (2017) onderstreepte de raad het belang van een vruchtbare amateursector als deel van de onmisbare humuslaag voor het functioneren van cultuur binnen een stad of regio. De raad bepleit daarom 25 miljoen euro uit te trekken om door het land heen het amateurkunstklimaat te versterken, te besteden via het Fonds voor Cultuurparticipatie.^x

Op het gebied van cultuureducatie bepleitte de raad in zijn advies 'Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur' (2019) tevens een steviger verankering in het onderwijscurriculum, te bekostigen vanuit de onderwijsbegroting. Hij gaat er verder van uit dat het programma 'Cultuureducatie met Kwaliteit' wordt voortgezet binnen bestaande middelen.

3. Ons cultureel erfgoed is van groot belang voor onze culturele identiteit, reden om de zogeheten Collectie Nederland te willen blijven ontwikkelen en belangwekkende stukken voor Nederland te willen behouden. Het Nationaal Aankoopfonds bevat echter structureel te weinig middelen om voor Nederland belangwekkend roerend erfgoed aan te kopen. Hierdoor neemt onder meer het risico toe dat erfgoedstukken naar het buitenland worden verkocht. Bovendien is dit fonds niet verankerd in de Erfgoedwet, waardoor het ook voor andere doeleinden wordt aangewend dan voor het aankopen van roerend cultureel erfgoed. De Commissie Collectie Nederland adviseerde in haar briefadvies van 8 februari 2021 dit fonds jaarlijks aan te vullen met 25 miljoen euro en adviseert daarnaast het fonds eenmalig aan te vullen tot 50 miljoen euro, afhankelijk van de huidige waarde van het fonds. De raad herhaalt hier deze adviezen.

4. De raad gaat ervan uit dat zijn recente adviezen op het gebied van nazi- en koloniale roofkunst, respectievelijk 'Streven naar rechtvaardigheid' (2020) en 'Koloniale collecties en erkenning van onrecht' (2020), worden opgevolgd binnen het bestaande budget. Wel adviseert hij in lijn met deze adviezen eenmalig 3 miljoen euro te bestemmen voor herkomstonderzoek op het gebied van naziroofkunst, omdat het wezenlijk is dit structurele onderzoek weer op te starten en te actualiseren nadat het in 2007 is komen stil te liggen. Hij adviseert tevens structureel 2 miljoen euro uit te trekken voor het op te richten Expertisecentrum Herkomst Koloniale Cultuurgoederen, met als taken onder andere het (laten) verrichten van aanvullend herkomstonderzoek.

5. Goed functionerende lokale en regionale media zijn essentieel voor een gezonde democratie en hun belang neemt alleen maar toe met de stijgende hoeveelheid oncontroleerbare bronnen en 'nepnieuws'. Gekwalificeerde media houden de vinger aan de pols van het openbaar bestuur en hebben daarnaast een informerende, verbindende, educatieve en culturele functie in de samenleving. Echter, op te veel plekken in Nederland is de informatievoorziening mager, en waar lokale media wél aanwezig zijn, is hun financiële positie en daarmee hun voortbestaan vaak kwetsbaar en precair. In het advies 'Lokale media niet te missen' (2020) pleitte de raad samen met de Raad voor het Openbaar Bestuur voor ruim 20 miljoen euro extra voor de basisfinanciering van lokale publieke omroepen. Dit advies herhaalt hij hier.

6. De Nederlandse Publieke Omroep (NPO) bekleedt een duidende en verbindende rol in de democratie, evenals de lokale media. Om te waarborgen dat met de opkomst van grote wereldwijde streamingdiensten en andere commerciële platforms content uit en over Nederland breed toegankelijk blijft, zal de NPO de komende jaren fors moeten investeren in haar online en *on demand*-diensten, zowel technologisch als inhoudelijk. Daarnaast is het noodzakelijk te investeren in kunstmatige intelligentie en gedachtenvorming over de ethische toepassing daarvan (denk aan de opmars van *deep fakes*). De raad benadrukte dit in zijn advies over het concessiebeleidsplan van de NPO over de periode 2022 – 2026 en roept op hiervoor structureel 50 miljoen euro uit te trekken.

7. Lang niet elke Nederlander heeft (nog) toegang tot een bibliotheek in zijn of haar nabije omgeving en de raad verwacht dat het aantal bibliotheken zonder ingrijpen de komende jaren blijft afnemen (zoals de afgelopen jaren als gevolg van bezuinigingen al is gebeurd). Een recente evaluatie van de Bibliotheekwet laat zien dat het aantal bibliotheeklocaties tussen 2012 en 2018 afnam met 27,2 procent.^{xi} Geletterdheid, taalvaardigheid, digitale vaardigheid, leesmotivatie en leesvaardigheid – vaardigheden waarvoor de bibliotheek een cruciale rol speelt – staan onder druk. Tegelijk bleek recent weer uit onderzoeken dat de taal- en leesvaardigheid van basis- en middelbare scholieren sterk afneemt en dat laaggeletterdheid voor steeds meer Nederlanders een probleem vormt. De raad ziet een groot potentieel voor de bibliotheek, als meest bezochte publieke voorziening in Nederland die bovendien publiek aanspreekt van elke leeftijd, elk opleidingsniveau en elke achtergrond. Hij schreef hierover in zijn advies ‘Een bibliotheek voor iedereen’. Hij adviseert 95 miljoen euro te investeren om elke Nederlander in zijn of haar nabije omgeving toegang te geven tot een bibliotheekvoorziening, én om de landelijke online infrastructuur voor bibliotheken te verbeteren. Dit advies heeft tevens betrekking op het bibliotheekaanbod in Caribisch Nederland, dat op dit moment zeer beperkt is.

Bronvermelding

De raad baseert bovenstaande becijfering op een analyse en een financiële doorrekening van zijn beleidsadviezen uit de afgelopen kabinetsperiode. Hij benoemt hier met name: ‘Cultuur voor stad, land en regio’ (2017); tien sectoradviezen over de maatschappelijke, economische en artistieke stand van zaken in de disciplines theater, dans, muziektheater, muziek, beeldende kunst, letteren/bibliotheken, ontwerp, musea, audiovisuele media en monumenten/archeologie (2017-2019), ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ (2019); ‘Een bibliotheek voor iedereen’ (2020); ‘Onderweg naar Overmorgen’ (2020) en daaraan voorafgaande briefadviezen over de effecten van de coronacrisis op de culturele en creatieve sector; ‘Lokale media, niet te missen’ (2020); ‘Streven naar rechtvaardigheid’ (Commissie evaluatie restitutiebeleid cultuurgoederen Tweede Wereldoorlog, 2020); ‘Koloniale collecties en erkenning van onrecht’ (Adviescommissie nationaal beleidskader koloniale collecties, 2020); het recente tussenadvies van de Commissie Collectie Nederland (2021); en het advies ‘Concessiebeleidsplan NPO 2022 – 2026’ (2021).

ⁱ Schatting uit de Satellietrekening Cultuur en Media van het CBS (2019). De sector is hiermee iets kleiner is dan de bouwnijverheid, maar twee keer zo groot als de landbouw.

ⁱⁱ CBS, ‘Rapportage onderzoek detaillering cultuurlasten gemeenten en provincies, jaarrekening 2019’ (2020).

ⁱⁱⁱ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Jaarverslag en slotwet (2019).

^{iv} Dit bleek in september 2020 uit cijfers van de tweede aanvraagronde van de NOW-steun bij het UWV. Volgens een schatting van de Taskforce Culturele en Creatieve Sector lijdt de sector tot medio 2021 4,5 miljard euro inkomstenderving, tegenover 1,5 miljard euro aan noodsteun in dezelfde periode.

^v De BIS bestaat uit de culturele instellingen die rechtstreeks worden gesubsidieerd door het ministerie van OCV plus de zes rijkscultuurfondsen (Mondriaan Fonds, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Filmfonds, Fonds Podiumkunsten, Nederlands Letterenfonds en Fonds voor Cultuurparticipatie).

^{vi} Besluiten door minister Van Engelshoven toegelicht in haar brief ‘Besluitvorming culturele basisinfrastructuur 2021 – 2024’ van 15 september 2020 aan de Tweede Kamer.

^{vii} Circa 20 procent van de huidige BIS.

^{viii} Circa 20 procent van de huidige BIS.

^{ix} Cijfer uit de Monitor Amateurkunst (LKCA, 2017).

^x Circa 6 procent van de huidige BIS.

^{xi} Zie KWINK Groep, eindrapport ‘Evaluatie Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen’ (2019).